

MAMLAKATLAR O`RTASIDA KAMBAG`ALLIK CHEGARASINI ANIQLASHNING USTUVOR YO`NALISHLARI

Karimova Oybib Xamidovna

O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi

universiteti magistratura talabasi

lady.oybibi@mail.ru

Annotatsiya: Bu mavsu butun dunyo bo`ylab tarqalgan, yechimi qiyin bo`lgan kambag`alik illati, uning bosqichlari va uni aniqlashning muhim yo`nalishlarini o`z ichiga olib, O`zbekiston aholisining kambag`alik darajasini o`rganishda muhim hisoblanadi.

Аннотация: Данная статья важна в изучении уровня бедности населения Узбекистана, в том числе болезни бедности, которая распространена по всему миру и с трудом поддается решению, большое значение имеют этапы и направления черты бедности.

Abstract: This article is important in studying the level of poverty of the population of Uzbekistan, including the disease of poverty, which is spread all over the world and it is difficult to solve, its highly important the stages and directions of poverty line.

Kalit so`zlar: Kambag`allik, Jaxon banki, daromad, eng ka mish haqqi.

Kirish

Mavzuning dolzarbligi va zarurati: Globallashuv jarayoni tobora chuqurlashib, davlatlar o`rtasida o`zaro manfaatli hamkorlik aloqalarining kengayishi natijasida hamda Birlashgan Millatlar Tashkilotining (BMT) taraqqiyot dasturlarida belgilangan maqsadlarni hal etish borasida amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar, chora-tadbirlar samarasi o`laroq, qo`lga kiritilayotgan ijobiy tendentsiyalarga qaramay, kambag`allik muammosi barcha rivojlanayotgan mamlakatlar qatori O`zbekiston Respublikasida ham o`tkir muammolaridan biriga aylangan¹. Kambag`allik bizga birinchi marta butun dunyo bo`ylab tarqalgan karanavirus padimiyasi va global karantin sharoitlaridan keyin bu ko`rsatgich bizga o`zining salbiy satsial effektini namayyon qildi va mamlakatimiz tushunib yetdiki mu mavzu bo`yicha izlanish va unga yechim topilishi keragligi to`g`risida. Shuning uchun ham bu mavzu hozirgi globallashuv jarayonida mamlakatimiz uchun dolzarb vazarur deb hisoblanadi.

O`zbekiston – aholi jon boshiga to`g`ri keladigan milliy daromad ko`rsatkichi bo`yicha o`rtacha daromadga ega mamlakatlar qatoridan joy oladi (Yiliga kishi boshiga

¹ "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" Ilmiy elektron jurnali. № 1, yanvar-fevral, 2020 yil

oʻrtacha 1533 AQSH dollari). Daromadning oʻrtacha darajasi ikki guruhga boʻlinadi. Daromadi oʻrtacha darajadan past mamlakatlar – kishi boshiga yiliga 1036-4085 dollar va daromadi oʻrtacha darajadan yuqori mamlakatlar – kishi boshiga yiliga 4086-12615 dollar. Birinchi guruhdagi mamlakatlar uchun mezonlar qabul qilingan, bu mezonlar boʻyicha kuniga kishi boshiga 3,2 dollar kambagʻallik chizigʻining oʻrtacha koʻrsatkichini anglatadi. Milliy daromadi oʻrtachadan balandroq mamlakatlar uchun kuniga kishi boshiga 5,5 dollar kambagʻallik chizigʻining oʻrtacha koʻrsatkichi deb qabul qilingan.

Bundan tashqari, Jahon banki tomonidan 2015 yildagi 115 ta mamlakatda oʻtkazilgan tadqiqotlar natijasida taklif etilgan uslubiyotga koʻra, barcha mamlakatlar uchun 2011 yildagi narxlarda xarid qilish qobiliyati pariteti boʻyicha qashshoqlik chegarasi 1,90 \$ kambagʻallik chegarasini esa mamlakatlar aholisi daromadlarining past, oʻrta va yuqori darajalaridan kelib chiqib 1,90-2,15\$; 2,15-3,20 \$; 3,20-5,50 \$; va 21,70 \$ AQSh dollari etib belgilash tavsiya etilgan².

Jahon banki qashshoqlarni kuniga 1,90 dollardan kam daromad bilan yashaydiganlar deb belgilaydi³. Biroq, kambagʻallik darajasida boʻlgan koʻproq odamlar kam daromadli emas, balki oʻrtacha daromadda yashayotganligi sababli, bugungi kunda mamlakatlarda yuqori qashshoqlik chegaralari joriy etilgan.

Bu koʻrsatkichlarni bizning yalpi ishlab chiqarish mahsulotimizga oladigan boʻlsak va hisoblasak, 2022 yil holatiga koʻra YIM=80,400,000 soʻmni tashkil etib aholi sonimiz esa 09.12.2023 yilga koʻra 36 001 831. Biz qaysi qatlamga tegishli ekanligimizni bilishimiz uchun YIMni aholi jon boshiga boʻlishimizga toʻgʻri keladi. Ana oʻshanda aslida aholi jon boshining daromadi qanchaga toʻgʻri kelishi kerakligini bilib olamiz.

Maʼlumki kambagʻallik darajasini oʻlchash uchun eng avvalo mamlakatning YIMni aholi jon boshiga boʻlib chiqqan summa aholining eng kam daromad manmai sifatida hisoblanishi kerak. Bizning Oʻzbekistonda Yalpi ishlab chiqarish mahsuloti 2022 yil holatiga koʻra 80 400 000, aholi sonimiz esa 12.09.2022 holatiga koʻra 36 001 831 ni tashkil etadi. Koʻrinib turiptiki eng kam daromad aholi jon boshiga yiliga \$ 2.233,219 tashkil etishi kerak. Bu degani eng kam oylik daromad 2 285 083 tashkil etishi zarur ana oʻshanda muozanat buzulmaydi. Misol sifatida quyidagi jadvalni koʻrishimiz mumkin.

² Мухитдинова М.З. “Аҳоли турмуш даражасини баҳолаш: таҳлил ва самара” - Халқаро молия ва ҳисоб илмий электрон журнали. № 2, апрель, 2019 йил.

³ <https://www.worldbank.org>

Jaxon bankining kambag`alikni o`lchash uslubi.

(1jadval)

N	Jaxon banki tomonidan belgilangan kunlik summa	Iylik daromad	So`m birligida (30.10.2023) holatiga ko`ra \$1.0=12280 (Markaziy bank 31.10.2023 kursi)	Aslida bizning mamlakatdagi eng kam daromad miqdori 1 kalendar oyga nisbatan= 2 285 083
1	\$1,90	\$ 58,90	723 292	Qashshoq mamlakatlar
1	\$ 2,15	66,65	818 462	Kambag`al mamlakatlar
2	\$ 3,20	99,20	1 218 176	O`rta hol mamlakatlar
3	\$ 5,50	170,50	2 093 740	Rivojlanayotgan mamlakatlar.
4	\$ 21,70	672,70	8 260 756	Rivojlangan mamlakatlar

4

Xulosa

Xulosa qilib aytadigan bo`lsak, Jaxon bankining bizga bergan ma`lumotlaridan kelib chiqib o`z davlatlarimizning kambag`alilik chegarasini bilib olishimiz mumkin. Bu jadval aslida rivojlangan va rivojlanayotgan davlatga qarab turib, uning aholi jon boshiga to`gri keladigan mablag`ni tanlab hisoblab chiqishimiz mumkin. Bizning davlat rivojlanayotgan davlatlar sirasiga kirgan va har bitta aholing oylik daromadi oyiga 2 285 083 so`mdan kam bo`lmasligi lozim. Bizda esa eng kam ish haqqi 980.000 so`mni bugungi kunda tashkil etadi. Bundan ko`rinib turibiki muozzanat buzilgan!

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" Ilmiy elektron jurnali. № 1, yanvar-fevral, 2020 yil
2. Мухитдинова М.З. "Аҳоли турмуш даражасини баҳолаш: таҳлил ва самара" - Халқаро молия ва ҳисоб илмий электрон журнали. № 2, апрель, 2019 йил.
3. <https://www.worldbank.org>
4. Muallifning shaxsiy ijodidan Karimova Oybib Xamidovna

⁴ Muallifning shaxsiy ijodidan Karimova Oybib Xamidovna